

תרגום לא רשמי

הועדה לזכויות אדם

מושב תשעים ותשע

ז'נבה, 30-12 ביולי 2010

בחינת דוחות שהוגשו על ידי מדינות (כצד לאמנה) על פי סעיף 40 לאמנה

הערות סיכום של הועדה לזכויות אדם

ישראל

1. הועדה לזכויות אדם בחנה את הדוח התקופתי השלישי של ישראל (CCPR/C/ISR/3) בפגישותיה מספר 2717, 2718 ו-2719, שנערכו ב-13 וב-14 ביולי 2010 (CCPR/C/SR.2717, 2718 and 2719). בפגישתה מספר 2740, שנערכה ב-29 ביולי 2010 (CCPR/C/SR.2740), אימצה הועדה את הערות הסיכום הבאות.

א. הקדמה

2. הועדה מציינת את הגשת הדוח התקופתי השלישי של המדינה, המספק מידע מפורט על אמצעים שנקטה המדינה לקידום יישומה של האמנה. היא אמנם מציינת גם קבלת תשובות בכתב לרשימה של סוגיות (CCPR/C/ISR/Q/3/Add.1), אבל מצרה על הגשתן באיחור. היא מצרה גם על העדר מידע מחולק ותשובה מהותית כלשהי לשאלות 3, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 24 ו-28. הועדה מעריכה את הדיאלוג עם המשלחת, את התשובות שניתנו בעל-פה במהלך בחינת הדוח ואת התשובות הנוספות שהוגשו בכתב.

3. הועדה מציינת את שיקולי הביטחון של ישראל ומכירה בהם בהקשר של העימות הנוכחי. בה בעת, היא מדגישה את הצורך לשמור על זכויות אדם ולהבטיחן, בהתאם לתנאי האמנה.

ב. היבטים חיוביים

4. הועדה מקבלת בברכה את החוקים והאמצעים האחרים הבאים, נוסף על אשרורים של הסכמים בינלאומיים לזכויות אדם:
- חוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית) ("חוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית)");
 - חוק למניעת סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה) התשס"ז-2006 ("חוק למניעת סחר בבני אדם");
 - חוק השלכות מגדריות בחקיקה (תיקוני חקיקה) התשס"ח-2007, המטיל את החובה לבחון באופן שיטתי השלכות מגדריות של כל חקיקה ראשונית ומשנית בטרם קביעתה בכנסת;
 - הפרוטוקול האופציונלי לאמנה בדבר זכויות הילד בנוגע למכירת ילדים, זנות ילדים ופורנוגרפיית ילדים (2008);
 - הפרוטוקול האופציונלי לאמנה בדבר זכויות הילד בנוגע למעורבות ילדים במאבק מזוין (2005).

ג. נושאים מטרידים עיקריים והמלצות

5. הועדה חוזרת על השקפתה, שצוינה כבר בפסקה 11 של הערות הסיכום שלה על הדוח התקופתי השני של המדינה (CCPR/CO/78/ISR) ובפסקה 10 של הערות הסיכום שלה על הדוח הראשוני של המדינה (CCPR/C/79/Add.93), ולפיה העובדה שהחוק ההומניטארי הבינלאומי עשוי לחול במהלך מאבק מזוין, כמו גם במצב של כיבוש, איננה מונעת את החלתה של האמנה, פרט להפעלתו של סעיף 4, שעל פיו ניתן לסטות מתקנות מסוימות בזמן מצב חירום לאומי. עמדתה של הועדה אושרה פה אחד על ידי בית המשפט הבינלאומי לצדק בחוות דעתו המייעצת על ההשלכות המשפטיות של הקמת חומה בשטחים הפלסטינים הכבושים (Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2004, p. 136), ולפיה האמנה חלה בנוגע לפעולות הנעשות על ידי מדינה בהפעלת סמכותה השיפוטית מחוץ לשטחה. יתרה מזאת, חלותו של משטר החוק ההומניטארי הבינלאומי איננה סותרת את חובתן של מדינות לתת דין וחשבון בהתאם לסעיף 2, פסקה 1 של האמנה על מעשיהן של רשויותיהן או סוכניהן מחוץ לשטחה, כולל בשטחים כבושים. הועדה חוזרת ומדגישה, אם כן, כי בניגוד לעמדתה של המדינה, בנסיבות הנוכחיות חלים תנאי האמנה לתועלתה של אוכלוסיית השטחים הכבושים, כולל ברצועת עזה, בנוגע לכל המעשים שמבצעים רשויות המדינה או סוכניה בשטחים האלה ומשפיעים על ההנאה מן הזכויות שקודשו באמנה (סעיפים 2 ו-40).

על המדינה להבטיח את החלתה המלאה של האמנה בישראל, כמו גם בשטחים הכבושים, כולל הגדה המערבית, מזרח ירושלים, רצועת עזה ורמת הגולן הסורית הכבושה. בהתאם להערה הכללית מספר 31 של הועדה, על המדינה להבטיח שכל בני האדם הנתונים לסמכותה השיפוטית ולשליטתה בפועל זוכים ליהנות הנאה מלאה מן הזכויות שקודשו באמנה.

6. הועדה אמנם ציינה בפניה כי עקרון אי-האפליה משולב בכמה חוקים שנחקקו במדינה ושהוא זכה לתמיכתו של בית המשפט העליון של המדינה, אבל מטרידה אותה העובדה שחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (1992) של המדינה, המהווה את מגילת הזכויות של ישראל, איננו כולל תקנה כללית לשוויון ולאי-אפליה. יתרה מזאת, מטרידים אותה העיכובים הארוכים בפסיקה בתיקים המעלים את עקרון אי-האפליה, כמו גם ביצועם בפועל של פסקי דין אלה (סעיפים 2, 14 ו-26).

על המדינה לתקן את חוקי היסוד שלה ושאר החוקים להכללת עקרון אי-האפליה ולהבטיח שטענות לאפליה המובאות בפניו בתי המשפט שלה יטופלו ויישמו בלא דיחוי.

7. בהתייחס לפסקה 12 של הערות הסיכום הקודמות שלה (CCPR/CO/78/ISR) ולפסקה 11 של הערות הסיכום שלה לדוח הראשוני של המדינה (CCPR/C/79/Add.93), הועדה חוזרת על הדאגה שהיא חשה בשל התארכות תהליך הבחינה של המדינה בנוגע לצורך להמשיך ולקיים את מצב החירום שעליו הכריזה ב-1948. הועדה אמנם מציינת בפניה את הכרזתה של המדינה על פי סעיף 4 בכל הנוגע להחרגות של סעיף 9, ואף על פי כן היא מביעה את הדאגה שהיא חשה בשל השימוש התדיר והנרחב במעצר מנהלי, כולל של ילדים, על פי צו צבאי מספר 1591, כמו גם חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים). מעצר מנהלי פוגע בזכויות העצורים למשפט הוגן, כולל זכותם לקבל באופן מהיר ומפורט, בשפה שהם מבינים, מידע על אופייה וסיבותיה של ההאשמה נגדם, לקבל זמן ואמצעים הולמים להכנת הגנתם ולהיוועץ עם עורך דין על פי בחירתם, להישפט בנוכחותם ולהגן על עצמם באופן אישי או באמצעות ייצוג משפטי על פי בחירתם (סעיפים 4, 14 ו-24).

בהתייחס להערתה הכללית מספר 29, הועדה חוזרת וטוענת שאמצעים הסוטים מתקנות האמנה חייבים להיות בעלי אופי חריג וזמני ולהיות מוגבלים להיקף הנדרש, ולו בלבד. לפיכך, על המדינה:

- א. להשלים מוקדם ככל האפשר בחינה של החקיקה הנוגעת למצב החירום. עד להשלמת בחינתה, על המדינה לבחון מחדש בקפידה את האופנים הקובעים את חידושו של מצב החירום;
- ב. להימנע משימוש במעצר מנהלי, במיוחד בכל הנוגע לילדים, ולהבטיח שזכויותיהם של עצורים למשפט הוגן מתקיימות בכל מצב; וכן
- ג. להעניק לעצורים מנהליים גישה מהירה לעורך דין על פי בחירתם, ליידע אותם מיידית, בשפה שהם מבינים, על ההאשמות נגדם, לספק להם מידע להכנת הגנתם, להביאם במהירות בפני שופט ולשפוט אותם בנוכחותם או בנוכחות עורך דינם.

8. הועדה מציינת בדאגה את המצור של המדינה על רצועת העזה, המתקיים מאז יוני 2007. הועדה אמנם מכירה בהקלה שעשתה לאחרונה המדינה במצור בכל הנוגע לכניסת סחורות אזרחיות בדרך היבשה, אך אף על פי כן היא מוטרדת מהשפעות המצור על האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה, כולל הגבלות על חופש התנועה, שחלקן גרמו את מותם של חולים שהיו זקוקים לטיפול רפואי דחוף, כמו גם הגבלות על הנגישות לכמות מספקת של מי שתייה ולתברואה הולמת. הועדה גם מציינת בדאגה את השימוש בכוח בזמן עליה על כלי שיט שנשאו סיוע הומניטארי לרצועת עזה, פעולה שהביאה למותם של תשעה בני אדם ולפציעתם של אחרים. הועדה אמנם ערה לממצאיה הראשוניים של חקירת התקרית על ידי המדינה, אך היא מוטרדת מהיעדר עצמאות של ועדת החקירה ומאיסור על חקירת בעלי תפקידים רשמיים בכוחות הביטחון של המדינה שהיו מעורבים בתקרית (סעיפים 1, 6, ו-12).

על המדינה להסיר את המצור הצבאי שהיא מטילה על רצועת עזה, בשל השפעתו השלילית על האוכלוסייה האזרחית. על המדינה להזמין משלחת בינלאומית עצמאית לאיתור עובדות שתקבע את נסיבות העלייה על משט, כולל המידה שבה עלתה בקנה אחד עם האמנה.

9. בהתייחס לממצאים ולהמלצות של משלחת מציאת העובדות של האומות המאוחדות באשר לעימות בעזה מתאריך 5 בנובמבר 2009, הועדה מציינת שכוחות הצבא של המדינה פתחו בחקירות מעטות של תקריות הכרוכות בהפרות לכאורה של החוק ההומניטארי הבינלאומי ושל חוק זכויות האדם במהלך המתקפה הצבאית שלה ברצועת עזה (27 בדצמבר 2008 – 18 בינואר 2009, "מבצע עופרת יצוקה"), שהובילו להרשעה אחת ולשני כתבי אישום. עם זאת, היא מציינת בדאגה שרוב החקירות התבצעו על בסיס תחקירים מבצעיים סודיים. הועדה אמנם מציינת שהממצאים הביאו להרחבה של קווים מנחים חדשים ופקודות לגבי הגנה על אוכלוסייה אזרחית ועל רכוש והצבה של קצינים לעניינים הומניטאריים בכל יחידה צבאית, ועם זאת היא מצרה על כך שהמדינה עדיין לא מקיימת חקירות עצמאיות ואמינות באשר להפרות החמורות של חוק זכויות האדם הבינלאומי, כגון טיווח ישיר של אזרחים ומטרות אזרחיות, כולל תשתיות כמו מפעלי טיהור מים ושפכים, שימוש באזרחים כ"מגנים אנושיים", סירוב לפינוי פצועים, ירי של כדורים חיים במהלך הפגנות נגד המבצע הצבאי ומעצר בתנאים משפילים (סעיפים 6 ו-7).

על המדינה לפתוח, בנוסף לחקירות שכבר התבצעו, בחקירות עצמאיות ואמינות של ההפרות החמורות של חוק זכויות האדם הבינלאומי, כגון הפרות של הזכות לחיים, איסור על עינויים, הזכות ליחס הומאני לכל בני האדם הנתונים במעצר והזכות לחופש הביטוי. כל מקבלי ההחלטות, בעלי תפקידים צבאיים ואזרחיים, צריכים להיחקר, ובמקרים הרלוונטיים להישפט ולהיענש.

10. הוועדה מציינת בפניה את הצהרתה של המדינה ולפיה יש התחשבות מרבית בעקרונות הכורה והמידתיות במהלך ביצוע פעולות צבאיות ובתגובה לאיומי טרור והתקפות טרור. עם זאת, הועדה חוזרת ומאשרת את דאגתה, שהובעה בעבר בפסקה 15 של הערות הסיכום שלה (CCPR/CO/78/ISR) בשל כך שמאז 2003 שמו להם כוחות הצבא של המדינה למטרה והוציאו להורג מבלי הרשאה חוקית 184 בני אדם ברצועת עזה, בפעולות שהביאו בנוסף למותם הלא-מכוון של 155 בני אדם נוספים, זאת למרות החלטת בית המשפט העליון של המדינה משנת 2006, שעל פיה יש להחיל מבחן מידתיות קפדני ולשקול אמצעי בטיחות נוספים בעת פעולה לפגיעה בבני אדם מסוימים בשל השתתפותם בפעילות טרור (סעיף 6).

על המדינה להפסיק את השימוש בהוצאות להורג מחוץ למסגרת החוק של אנשים החשודים במעורבות בפעילויות טרור. על המדינה להבטיח שכל סוכניה מקיימים את עקרונות המידתיות בתגובותיהם לאיומי טרור ופעולות טרור. יתרה מזאת, עליה להבטיח הקפדה מרבית על הגנה על זכותו של כל אזרח לחיים, כולל אזרחים ברצועת עזה. על המדינה לנקוט בכל האמצעים למעצר ומאסר של אנשים החשודים במעורבות בפעילויות טרור לפני שהיא מגיעה לשימוש בכוח קטלני. מעבר לזאת, על המדינה להקים גוף עצמאי שיחקר במהירות וביסודיות תלונות על שימוש חסר פרופורציות בכוח.

11. הועדה מציינת בדאגה כי פשע העינויים, כפי שהוא מוגדר בסעיף 1 של האמנה נגד עינויים ובהתאם לסעיף 7 של האמנה, עדיין לא שולב בחקיקה של המדינה. הועדה מציינת את החלטת בית המשפט העליון על מניעת שימוש בראיות שהושגו באופן בלתי חוקי, ועם זאת היא מוטרדת מטענות חוזרות ונשנות על שימוש בעינויים וביחס אכזרי, לא אנושי או משפיל, במיוחד נגד עצורים פלסטינים החשודים בעבירות ביטחוניות. היא גם מוטרדת מהטענות של שיתוף פעולה או הסכנה של אנשי צוות רפואי עם החוקרים. הועדה גם מביעה את דאגתה בשל מידע על כך שכל התלונות על עינויים מוכחשות עובדתית, או שהן מוצדקות מטעמי "הגנת הצורך" או "פצצה מתקתקת". הועדה מעירה שהאיסור על עינויים, ועל יחס אכזרי, לא אנושי או משפיל בסעיף 7 הוא מוחלט ועל פי סעיף 4, פסקה 2 אסורות כל חריגות ממנו, אפילו בשעת מצב חירום ציבורי (סעיפים 4 ו-7).

על המדינה לשלב בחוקיה את פשע העינויים, כפי שהוא מוגדר בסעיף 1 של האמנה נגד עינויים ובהתאם לסעיף 7 של האמנה. יתרה מזאת, היא חוזרת על המלצתה הקודמת (CCPR/CO/78/ISR, פסקה 18) לפיה על המדינה לבטל לחלוטין את ה"צורך" כהצדקה אפשרית לפשע העינויים. על המדינה להמשיך ולחקור את כל הטענות על עינויים, ביחס אכזרי, לא אנושי או משפיל, בהתאם ל"מדריך לחקירה ותייעוד אפקטיביים של עינויים ויחס או ענישה אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים אחרים" (פרוטוקול איסטנבול).

12. הועדה אמנם מציינת בפניה שמעשיהם של אנשי אכיפת החוק נתונים לבחינה ולפיקוח, אך מביעה דאגה לגבי העצמאות של מנגנוני הפיקוח הללו ובשל העובדה שלמרות טענות רבות על עינויים, יחס אכזרי, לא אנושי או משפיל ושימוש מוגזם בכוח, רק מקרים מעטים מגיעים לכדי חקירה פלילית ופסקי דין. בנוגע לעצמאות המחלקה לחקירות שוטרים של משרד המשפטים (מח"ש), הועדה מציינת שחוקרים המועסקים על ידי המשטרה אך עובדים באופן זמני במחלקה מוחלפים באזרחים, אבל מטרידה אותה העובדה שהם עדיין עולים במספרם על עמיתיהם האזרחים. הועדה מוטרדת גם מן העובדה שהמפקח על תלונות נגד חוקרי שירות הביטחון הכללי (שב"כ) הוא חבר מטה הארגון ושלמרות פיקוח של משרד המשפטים ובחינה של החלטות המפקח על ידי היועץ המשפטי לממשלה ופרקליט המדינה, אף תלונה לא נחקרה חקירה פלילית בתקופת הדיווח. מטריד אותה גם הסעיף בחוק שירות הביטחון הכללי הפוטר אנשי שב"כ מאחריות פלילית או אזרחית על כל מעשה או מחל המכובצעים בתום לב ובאופן סביר על ידי בעל התפקיד במסגרת תפקידו. יתרה מזאת, הועדה מציינת בדאגה שהטענות נגד אנשי צה"ל נחקרות על ידי המשטרה הצבאית החוקרת, יחידה הכפופה לראש המטה הכללי של הצבא (סעיפים 6 ו-7).

על המדינה להבטיח שכל הטענות על עינויים, יחס אכזרי, לא אנושי או משפיל ושימוש מוגזם בכוח מטעם אנשי רשויות אכיפת החוק, כולל משטרה, אנשי שירות הביטחון הכללי והצבא, יחקרו באופן יסודי ומהיר על ידי רשות עצמאית מן הגופים הללו, שמי שימצאו אשמים יענשו בגזרי דין העולים בקנה אחד עם חומרת העבירה, ושפיצוי יינתן לקורבנות או לבני משפחותיהם.

13. הועדה מציינת בפניה שהמדינה בוחנת בימים אלה את הגדרת הטרור ושאר סוגיות הנוגעות לדבר. עם זאת, היא מצרה על היעדר מידע בשאלה האם המלצת הועדה בפסקה 14 של הערות הסיכום הקודמות שלה (CCPR/CO/78/ISR) נלקחה בחשבון. הועדה אמנם מקדמת בברכה את פסיקת בית המשפט העליון של המדינה שעל פיה מניעת עצור החשוד בעבירות ביטחוניות מפגישה עם עורך דין מהווה פגיעה חמורה בזכויותיו, ועם זאת היא מוטרדת במיוחד מכוונתה של המדינה לכלול בחקיקה המתוקנת למניעת טרור תקנות המבוססות על חוק סדר הדין הפלילי (עצור החשוד בעבירת בטחון) (הוראת שעה) המאפשרות עיכובים ניכרים בטרם משפט, בטרם מתן גישה לעורך דין, כמו גם החלטות על הארכת מעצר המתקבלות, בנסיבות מיוחדות, בהיעדר החשוד. יתרה מזאת, בנסיבות מסוימות, שופט יכול להחליט שלא לחשוף ראיות בפני העצור מטעמי בטחון. נוסף על כך, הועדה מוטרדת מהמשך היישום וההכרזה על ציות לחוקי יסוד על ידי בית המשפט העליון של המדינה, בחוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים כפי שתוקן ב-2008. הועדה גם מצרה על היעדר מידע על אפשרות של עצור לערער על כל החלטת דחייה (סעיפים 2, 14).

הועדה חוזרת ומאשרת את המלצתה הקודמת על כך שאמצעים המיועדים להתמודדות עם מעשי טרור, אם כאלה שאומצו בקשר להחלטת מועצת הביטחון 1371 (2001) או בהקשר של המאבק המזוין המתמשך, צריכים לעלות בקנה אחד באופן מלא עם האמנה. על המדינה להבטיח כי:

- א. הגדרות של טרור וחשודים ביטחוניים יהיו מדויקות ומוגבלות להתמודדות עם טרור ועם שמירה על הביטחון הלאומי ויעלו בקנה אחד במידה מלאה עם האמנה;
- ב. כל החוקים, התקנות והצווים הצבאיים יענו לדרישות עקרון החוקיות בכל הנוגע לנגישות, שוויון, דיוק ואי-תחולה בדיעבד;
- ג. כל אדם הנאסר או נעצר באשמה פלילית, כולל אנשים החשודים בעבירות ביטחוניות, יזכה לגישה מיידית לעורך דין, למשל על ידי הצגת מערכת של פרקליטים מיוחדים בעלי גישה לכל הראיות, כולל ראיות מסווגות, כמו גם גישה מיידית לשופט;
- ד. תהיה אפשרות ערעור על החלטת דחייה במתן גישה לעורך דין או שופט בפני בית משפט; וכן
- ה. יבוטל חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים כפי שתוקן ב-2008.

14. הועדה מציינת בדאגה את הוצאתם על ידי מפקד הכוח הישראלי הכובש של הצווים הצבאיים מספר 1649 "צו בדבר הוראות בטחון" ומספר 1650 "צו בדבר מניעת הסתננות", המתקנים את הצו הצבאי 329 משנת

1969 ומרחיבים את הגדרת "הסתגנות בלתי חוקית" לאנשים שאינם מחזיקים על פי חוק רישיון שהונפק על ידי המפקד הצבאי. הועדה אמנם מציינת לפניה את הבטחות משלחת המדינה ולפיהן הצווים הצבאיים המתוקנים לא ישפיעו על תושבי הגדה המערבית או על כל אדם המחזיק ברישיון שהונפק על ידי הרשות הלאומית הפלסטינית, אבל היא מוטרדת בשל מידע ולפיו ישראל לא טיפלה, פרט לשנים 2007-2008, בשום בקשות לחידוש רישיונות מבקרים בגדה המערבית של בעלי אזרחות זרה, כולל בני ובנות זוג של תושבי הגדה המערבית, ובבקשות להענקת מעמד תושב קבע, ומשום כך נותרים רבים מן התושבים החוקיים, כולל זרים, נטולי רישיונות. היא מוטרדת גם ממידע ולפיו אנשים בגדה המערבית המחזיקים רישיונות תושב ובהם כתובות ברצועת עזה מוחזרים לשם בכפיה, גם אם יש להם רישיונות כניסה לגדה המערבית. הועדה גם מוטרדת מכך שעל פי הצווים הצבאיים המתוקנים, גירוש יכול להתבצע מבלי בחינה משפטית אם אדם נעצר בתוך פחות מ-72 שעות אחרי הכניסה לשטח. הועדה אמנם מציינת בפניה את הקמתה של ועדה לבחינת צווי גירוש, אבל היא מוטרדת מכך שאין לוועדה זאת עצמאות או סמכות משפטית, ובחינה של צווי גירוש איננה מהווה חובה (סעיפים 7, 12 ו-23).

על המדינה לבצע בחינה יסודית של מעמדם של כל התושבים לטווח ארוך בגדה המערבית ולהבטיח שיונפק להם אישור בר-תוקף והם ירשמו במרשמי התושבים. המדינה צריכה להימנע מגירוש תושבים וותיקים בגדה המערבית לרצועת עזה על סמך כתובותיהם הקודמות ברצועת עזה. לאור מחויבויותיה של המדינה על פי סעיף 7 ממליצה הועדה שהמדינה תבחן את הצווים הצבאיים 1649 ו-1650 על מנת להבטיח שכל אדם שיוצא נגדו צו גירוש יישמע ויוכל להגיש ערעור על הצו לרשות שיפוטית עצמאית.

15. מתוך חזרה על המלצתה הקודמת בפסקה 21 של הערות הסיכום הקודמות (CCPR/CO/78/ISR) הועדה מביעה פעם נוספת את דאגתה מכך שחוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), כפי שתוקן ב-2005 ו-2007 עודנו בתוקף ונקבע על ידי בית המשפט העליון שהוא חוקתי. החוק שולל, פרט למקרים יוצאי דופן נדירים, אפשרות של איחוד משפחות בין אזרחים ישראלים לבין מי שמגוריהם בגדה המערבית, במזרח ירושלים או ברצועת עזה, ובזאת יש לו השפעה שלילית על חייהן של משפחות רבות (סעיפים 17, 23 ו-24).

הועדה חוזרת ומציינת כי יש לבטל את חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה) ועל המדינה לבחון את מדיניותה מתוך מטרה להקל על איחוד משפחות של כל האזרחים ותושבי הקבע ללא אפליה.

16. בהתייחס לפסקה 19 של הערות הסיכום הקודמות של הועדה (CCPR/CO/78/ISR), חוות הדעת של בית המשפט הבינלאומי לצדק, כמו גם פסיקת בית המשפט העליון של המדינה משנת 2005, הועדה מביעה דאגה בשל המגבלות על חופש התנועה הנכפות על הפלסטינים, בעיקר על המתגוררים ב"אזור התפר" שבין החומה לבין ישראל, השלילה התכופה של רישיונות חקלאיים לגישה לאדמה הנמצאת מצידה האחר של החומה או לביקור של קרובי משפחה, כמו גם שעות הפתיחה הלא סדירות של השערים החקלאיים. יתרה מזאת, הועדה מוטרדת מכך שלמרות ההקפאה הזמנית שהשיתה המדינה על הבנייה בהתנחלויות בגדה המערבית, במזרח ירושלים וברמת הגולן הסורית הכבושה, אוכלוסיית המתיישבים ממשיכה לגדול (סעיפים 1, 12 ו-23).

על המדינה לציית להערות הסיכום הקודמות ולקחת בחשבון את חוות הדעת של בית המשפט הבינלאומי לצדק ולהפסיק את הקמתו על ידי חומה של "אזור תפר", הפוגעת פגיעה חמורה בזכות חופש התנועה כמו גם בחיי המשפחה. עליה להפסיק את כל הבנייה ביישובים בשטחים הכבושים.

17. הועדה מוטרדת מכך שלמרות המלצותיה הקודמות בפסקה 16 של הערות הסיכום שלה (CCPR/CO/78/ISR) המדינה עדיין ממשיכה בהריסת רכוש ובתיים של משפחות שבניהן ובנותיהן היו מעורבים או חשודים במעורבות בפעולות טרור, מבלי לשקול אמצעים חמורים פחות. מעשי ההרס גברו באופן חסר פרופורציה במהלך התערבותה הצבאית של המדינה ברצועת עזה ("מבצע עופרת יצוקה"), והביאו להריסת בתי מגורים וכן תשתיות אזרחיות כגון בתי חולים, בתי ספר, חוות, מפעלי מים וכן הלאה. יתר על כן, הועדה מוטרדת מהריסה מנהלית תכופה של רכוש, בתיים וכן בתי ספר בגדה המערבית ובירושלים המזרחית בשל היעדר רישיונות בניה, שהנפקתם נשללת לעתים קרובות מפלסטינים. זאת ועוד, הועדה מוטרדת מקיומן של מערכות תכנון עירוני מפלות, בעיקר ב"שטח סי" של הגדה המערבית, כמו גם במזרח ירושלים, המקנות עדיפות באופן חסר פרופורציה לאוכלוסייה היהודית של אזורים אלה (סעיפים 7, 17, 23 ו-26).

הועדה חוזרת ומציינת שעל המדינה להפסיק את מעשי הענישה הקולקטיבית באמצעות הריסת בתים ורכוש. על המדינה גם לבחון את מדיניות הדירור שלה והנפקת רישיונות הבניה במטרה ליישם את עקרון אי-האפליה בנוגע למיעוטים, במיוחד פלסטינים, ולהגדיל את הבניה החוקית של מיעוטים בגדה המערבית ובמזרח ירושלים. עליה גם להבטיח שמערכות התכנון העירוני לא תהיינה מפלות.

18. הועדה מוטרדת ממחסורי מים המשפיעים באופן חסר פרופורציה על האוכלוסייה הפלסטינית בגדה המערבית, בשל מניעת בנייה ותחזוקה של תשתיות מים ותרואה, כמו גם איסור על הקמת בארות. הועדה מוטרדת גם מהטענות על זיהום קרקעות פלסטיניות במי תהום, כולל כאלה של התנחלויות (סעיפים 6 ו-26).

על המדינה להבטיח שלכל תושבי הגדה המערבית תהיה גישה שווה למים, בהתאם לאמות המידה של ארגון הבריאות העולמי לאיכות ולכמות. על המדינה לאפשר בנייה של תשתיות מים ותרואה, כמו גם בארות. יתרה מזאת, על המדינה להתמודד עם נושא הביוב ומי השפכים שמקורם בישראל בשטחים הכבושים.

19. הועדה מציינת לפנייה שבמקרים מסוימים ניתן פטור מחובת השירות הצבאי מטעמי התנגדות מצפונית. היא מוטרדת ממידת העצמאות של "הועדה למתן פטור משירות בטחון מטעמי מצפון", המורכבת מבעלי תפקידים רשמיים בכוחות המזוינים, פרט לנציג אזרחי אחד. היא מציינת שאנשים שהתנגדותם מטעמי מצפון לא התקבלה על ידי הועדה עלולים להיכלא שוב ושוב בשל סירובם לשרת בכוחות הביטחון (סעיפים 14 ו-18).

יש להעניק עצמאות מלאה ל"ועדה למתן פטור משירות בטחון מטעמי מצפון", אנשים המגישים בקשות מטעמי התנגדות מצפונית צריכים להישמע ולקבל זכות לערער על החלטתה של הועדה. מאסרים חוזרים ונשנים בשל סירוב לשרת בכוחות המזוינים עשויים להיות הפרה של עקרון ne bis in idem ועל כן יש להפסיקם.

20. הועדה אמנם מציינת לפנייה את טיעוני המדינה באשר לשיקולי ביטחון, ובכל זאת היא מוטרדת מהגבלות תדירות וחסרות פרופורציה על נגישותם של לא-יהודים למקומות תפילה. היא גם מציינת בדאגה שהתקנות ובהן רשימת אתרים קדושים כוללים רק מקומות קדושים ליהודים (סעיפים 12, 18 ו-26).

על המדינה להגביר את מאמציה להגן על זכויותיהם של מיעוטים דתיים ולהבטיח נגישות שווה ובלתי מפלה למקומות תפילה. יתרה מזאת, על המדינה לקיים את תוכניתה לכלול גם מקומות קדושים של מיעוטים דתיים ברשימתה.

21. הועדה מציינת בדאגה שבית המשפט העליון של המדינה אישר את האיסור על ביקורי משפחות אצל אסירים פלסטינים בישראל, כולל ילדים. נוסף על כך, הועדה מוטרדת גם מכך שעצורים החשודים בעבירות ביטחון אינם מורשים לקיים קשר טלפוני עם משפחותיהם (סעיפים 23 ו-24).

על המדינה לחדש את תוכנית ביקורי המשפחות בתמיכת הצלב האדום הבינלאומי לאסירים מרצועת עזה. עליה לשפר את זכויותיהם של אסירים החשודים בעבירות ביטחון לקיים קשר עם משפחותיהם, כולל קשר טלפוני.

22. הועדה מוטרדת ממספר הבדלים במערכת המשפט לנוער בין החקיקה בישראל לזאת המתקיימת תחת צו צבאי בגדה המערבית. על פי הצו הצבאי, ילדים בני 16 נשפטים כמבוגרים, אפילו אם העבירה התבצעה כאשר עדיין לא הגיעו לגיל 16. חקירות של ילדים בגדה המערבית מתבצעות בהיעדר הורים או שארי בשר קרובים ועורך דין ואינן מתועדות באמצעים אודיו-ויזואליים. הועדה מוטרדת גם מטענות שילדים הנעצרים על פי צו צבאי אינם מיועדים באופן מהיר, בשפה שהם מבינים, על ההאשמות נגדם ועשויים להיות עצורים עד שמונה ימים לפני שהם מובאים בפני שופט צבאי. היא גם מוטרדת מאוד מהטענות על עינויים ויחס אכזרי, לא אנושי או משפיל כלפי נאשמים צעירים (סעיפים 7, 14 ו-24).

על המדינה:

- א. להבטיח שילדים לא נשפטים כמבוגרים;
- ב. להימנע מניהול הליכים פליליים נגד ילדים בבתי משפט צבאיים, להבטיח שילדים יעצרו רק בלית ברירה ולמשך הזמן הקצר ביותר האפשרי, להבטיח שהליכים שבהם מעורבים ילדים יוקלטו באמצעים אודיו-ויזואליים ושמשפטים יתנהלו באופן מהיר וחסר פניות, בהתאם לאמות המידה למשפט הוגן;
- ג. להודיע להורים או שארי בשר קרובים היכן עצור ילד ולספק לילד גישה מהירה לסיוע משפטי חופשי ועצמאי על פי בחירתו;
- ד. להבטיח שדיווחים על עינויים או יחס אכזרי, לא אנושי או משפיל לילדים יעצורים יחקרו במהירות על ידי גוף עצמאי.

23. הועדה אמנם מציינת בפניה את מאמציה של המדינה להקל על גישה למנהל הציבורי עבור המיעוט הערבי, אבל היא מביעה דאגה בשל השימוש המוגבל עדיין בשפה הערבית על ידי רשויות המדינה, כולל היעדר תרגומים

של תיקים מרכזיים בבית המשפט העליון שלה לערבית. היא גם מוטרדת מתהליך התעתוק של שלטי דרכים מעברית לערבית, כמו גם מהיעדרם התדיר של שלטי דרכים בערבית. יתרה מזאת, הועדה מוטרדת ממגבלות חמורות על הזכות למגע תרבותי עם קהילות ערביות אחרות בשל האיסור על נסיעה ל"מדינות אויב", שרובן מדינות ערביות (סעיפים 26 ו-27).

על המדינה להמשיך במאמציה להנגיש בצורה מלאה את המנהל הציבורי לכל המיעוטים הלשוניים ולספק גישה מלאה בכל השפות הרשמיות, כולל ערבית. על המדינה לשקול גם תרגום של תיקי בית המשפט העליון לערבית. עליה גם להבטיח שכל שלטי הדרכים יהיו זמינים בערבית ועליה לשקול מחדש את תהליך התעתוק מעברית לערבית. מעבר לכך על המדינה להגביר את מאמציה להבטיח את זכותם של מיעוטים ליהנות מתרבותם-הם, כולל בנסיעות למדינות אחרות.

24. הועדה מציינת ששיעורי הרישום לבתי ספר גדלו ושיעור תמותת התינוקות פחת בקרב האוכלוסייה הבדואית. עם זאת, הועדה מוטרדת מהטענות על פינייים בכפייה של האוכלוסייה הבדואית על סמך חוק מקרקעי ציבור (סילוק פולשים), תשמ"א-1981 כפי שתוקן ב-2005, ועל התחשבות בלתי מספקת בצרכיה המסורתיים של האוכלוסייה במאמצי התכנון של המדינה לפיתוח הנגב, בעיקר בעובדה שחקלאות מהווה חלק ממחיתם וממסורתם של בני האוכלוסייה הבדואית. הועדה גם מוטרדת מקשיי גישה לשירותי בריאות, חינוך, מים וחשמל של האוכלוסייה הבדואית החיה ביישובים שבהם לא הכירה המדינה (סעיפים 26 ו-27).

במאמצי התכנון שלה באזור הנגב על המדינה לכבד את זכותה של האוכלוסייה הבדואית על אדמת אבותיה ואת מחייתה המסורתית המבוססת על חקלאות. על המדינה גם להבטיח את יכולת הגישה של האוכלוסייה הבדואית לשירותי בריאות, חינוך, מים וחשמל, יהיה אשר יהיה מקומם בשטחי המדינה.

25. הועדה מבקשת שהמדינה תפרסם את הדוח התקופתי השלישי שלה, את התשובות לרשימת הסוגיות ואת הערות הסיכום הללו, ותאפשר נגישות רחבה להם לכלל הציבור ולרשויות המשפט, החקיקה והמנהל. הועדה גם מבקשת שהמדינה תאפשר נגישות לדוח התקופתי השלישי, לתשובות לרשימת הסוגיות ולהערות הסיכום הללו לחברה האזרחית ולארגונים הלא-ממשלתיים הפועלים במדינה. בנוסף על עברית, הועדה ממליצה שהדוח, התשובות לרשימת הסוגיות והערות הסיכום יתורגמו גם לערבית ולשפות המיעוט האחרות המדוברות בישראל.

26. בהתאם לכלל 71, פסקה 5 של כללי הנוהל של הועדה, על המדינה לספק, בתוך שנה אחת, מידע רלוונטי על אופן היישום של ההמלצות בפסקאות 8, 11, 22 ו-24 לעיל.

27. הועדה מבקשת מן המדינה לכלול בדוח התקופתי הרביעי שלה, האמור להיות מוגש עד 30 ביולי 2013, מידע ספציפי ועדכני על פעולות המשך שננקטו בכל ההמלצות שנעשו ועל יישום האמנה כולה בכלל שטחה של המדינה, כולל השטחים הכבושים. הועדה גם מבקשת שהדוח התקופתי הרביעי יוכן מתוך היועצות בארגוני החברה האזרחית הפועלים במדינה.